

vizualines mokslinio pažinimo trajektorijas. Tuo tarpu istorinės tikrovės „iš atminties“ fiksavimas pranešime bus pagrindžiamas Mindaugo Lukošaičio piešimo metodais. Tikrovės pažinimo procesų eiga taip pat dažnai nugula asmeniniuose užrašuose, o mokslinių idėjų žymėjimas bei sklaida gali prasidėti nuo paraščių. Galime numatyti, jog realybę šiandien dokumentuoja ir žiūrovui perteikia tiek kompiuterio klavišai, tiek ir grafito pieštukas.

15.20–15.40

Jurga Minčinauskienė ir Kristina Kleponytė-Šemeškienė

Piešinio parodų ciklas. Povilas Ričardas Vaitiekūnas

Vilniaus grafikos meno centras (toliau – VGMC) piešinio parodų ciklą nuosekliai vykdo nuo 2006 m. Šis projektas suteikia progą dailės srities profesionalams ir plačiajai visuomenei pasižvalgyti po rečiau matomus, o dažnai ir išvis nematytus, įvairių sričių menininkų kūrybos archyvus. Šios dailės medijos aktualizavimas leidžia pažinti platesnę, neretai itin asmeninę kūrybos sritį, praplėsti individualius autorių kūrybos kontekstus, o atlikti tyrimai leidžia lig tol neaktualizuotus žinomų Lietuvos dailininkų kūrybos aspektus sieti su nacionaline dailės istorijos raida.

Per daugiau nei 15 metų buvo surengta Jono Algimanto Kuro, Rimanto Sakalausko, Edmundo Saladžiaus, Leopoldo Surgailio, Vytauto Šerio, Marijos Teresės Rožanskaitės, Mikalojaus Povilo Vilučio, Vladislavo Žiliaus, Arvydo Šaltenio, Petro Repšio ir kitų autorių piešinių parodos. 2023 m. šis ciklas yra tęsiamas ir toliau – rengiama retrospektyvinė Povilo Ričardo Vaitiekūno piešinių paroda ir ją lydintis išsamus kūrybos katalogas.

Povilas Ričardas Vaitiekūnas (g. 1940) – Lietuvos dailės klasikas. Jo kūryba yra išsamiai analizuota Lietuvos ir užsienio dailėtyrininkų, pristatyta menininko veiklai skirtuose leidiniuose, tačiau pastaruosius dešimtmečius ji daugiau buvo rodyta užsienyje. Po 2014 m. pirmą kartą VGMC surengtos piešinių parodos paaiškėjo, jog Vaitiekūnas nuo 7-ojo deš. yra sukaukęs nepaprastai gausų piešinių archyvą, kurį iki šiol papildoma naujais egzemplioriais. Parodose VGMC (2014, 2018, 2021) buvo eksponuota tik kukli, niekur nerodyta, piešinių rinkinio dalis, kuri pateikė stulbinamai platų kūrinių spektrą ir reprezentavo įvairių jų pobūdį, žanrinius tipus, siužetines linijas, atlikimo technikas ir priemones. Piešinys Vaitiekūnui visuomet buvo itin svarbi kūrybos dalis, todėl paradoksalu, kad lig šiol ji nebuvo išsamiau tyrinėta kaip atskira ir individuali jo meninės veiklos sritis.

15.40–16.00

Dr. Agnė Kulbytė

Tapybos samprata VDA Tapybos katedros dėstymo programose, 1994–2004 m.

Pranešimas skirtas tapybos dėstymo problematikos aptarimui. Kas lemia požiūrių į tapybą kaitą, tikslų ir metodikos akcentus? Kiek svarbūs laikmečio iššūkiai, o kiek pačių asmenybių „aura“ ir jų asmeninė kūrybinė veikla, kuria iki šiol domisi buvę ir dabartiniai studentai.

Aptarimo objektu pasirinktas prof. Povilo Ričardo Vaitiekūno vadovavimo Tapybos katedrai laikotarpis ir šios specialybės mokymo vizija, kuri gana skirtingai traktuota tuometinių dėstytojų programose. Pasirinkti trys aspektai, pagal kuriuos organizuotas ir studijų procesas: *analitinės tapybos pradmenys* (Kostas Dereškevičius / Ričardas Nemeikšis), *formos studijos* (Algimantas Kuras / Henrikas Čerapas), *figūratyvi raiška* (Leopoldas Surgailis / Arvydas Šaltenis, R.Vaitiekūnas / Jonas Gasiūnas).

Teoriniu požiūriu šis tapybos dėstymo tarpsnis įdomus ne tik kaip dviejų menininkų kartų (grupės „24“ ir grupės „Angis“ narių) susitikimas, bet ir kaip savita tapybos tradicijos išsaugojimo pozicija tuomet jau aktualėjusių „tapybos mirties“ apraiškų fone.

Konferencija, skirta 225-ajam Tapybos ir piešimo katedros įsteigimo jubiliejui

2022 m. lapkričio 10 d.

VDA Gotikinėje salėje

13.00–13.10 Konferencijos atidarymas

13.10–13.30 *Pirmoji Tapybos ir piešimo katedra: dėstytojai ir studentai*
(dr. (hp) Rūta Janonienė)

13.30–13.50 *„Vilniuje viskas turi būti geriausia“: menų židinio kūrimas buvusio Bernardinų konvento pastatuose* (dr. Rasa Butvilaitė)

13.50–14.10 *Kontr-argumentas. Jaunųjų Lietuvos tapytojų debiutai*
(Vita Opolskytė-Brazdžiūnienė)

14.10–14.30 *Šiuolaikybės raiška tapyboje* (Linas Bliškevičius)

14.30–14.45 Diskusijos

14.45–15.00 Kavos pertrauka

15.00–15.20 *Apie tikrovės dokumentavimą*
(dr. Skaidra Trilupaitytė ir Mindaugas Lukošaitis)

15.20–15.40 *Piešinio parodų ciklas. Povilas Ričardas Vaitiekūnas*
(Jurga Minčinauskienė ir Kristina Kleponytė-Šemeškienė)

15.40–16.00 *Tapybos samprata VDA Tapybos katedros dėstymo programose, 1994–2004 m.* (dr. Agnė Kulbytė)

16.00–16.15 Diskusijos

16.15–16.30 Kavos pertrauka

16.30–17.45 *Baigiamasis pokalbis su Tapybos katedros dėstytojais*
(pokalbyje dalyvaus Arvydas Šaltenis, Povilas Ričardas Vaitiekūnas ir kt. Moderuos Viktoras Liutkus)

17.45 Parodos **DABAR** atidarymas VDA senosiuose rūmuose

18.30 Parodos *225 metai Tapybos ir piešimo katedrai Vilniuje* atidarymas
TITANIKO II a.

Paroda *Tapybos ir piešimo katedros istorija* knygoje
VDA Meno skaitykloje

Organizatoriai: VDA Dailėtyros institutas ir Tapybos katedra

KONFERENCIJOS PRANEŠIMŲ TEZĖS

13.10–13.30

Dr. (hp) Rūta Janonienė

Pirmoji Tapybos ir piešimo katedra: dėstytojai ir studentai

Pranešime aptariama dailės mokyimo ir dailininkų rengimo Vilniaus universitete pradžia, daugiausia dėmesio skiriant ne instituciniam Tapybos ir piešimo katedros raidos aspektui, bet jos dėstytojų ir studentų personalijoms. Katedros istoriją formavo įvairios aplinkybės – Edukacinės komisijos ir Universiteto vadovybės požiūris į dailės mokymą, carinės administracijos vykdoma politika. Vis dėlto, kadangi 1797–1832 m. laikotarpiu katedrai vadovavo vienas profesorius (galėjęs turėti pagalbininkų – adjunktų), dėstytojų asmenybės didelė dalimi apsprendė ir viso padalinio veiklos kryptį. Per pirmųjų dėstytojų – Pranciškaus Smuglevičiaus (1745–1807) ir Jono Rustemo (1762–1835) – charakterio, pedagoginio darbo metodų ir kūrybos palyginimą atsiskleidžia dvilypis, prieštaringas pirmosios Tapybos ir piešimo katedros paveikslas, jos transformacija į Piešimo mokyklą ir anuomet neįgyvendintos pastangos įkurti Dailės akademiją. Ieškant Smuglevičių ir Rustemą jungiančio bendro vardiklio, atkreipiamas dėmesys į jiems abiem būdingą dailininko reikšmės visuomenės moraliniam ugdymui akcentavimą ir visapusiškos dailininko asmenybės ugdymo svarbą. Antroje pranešimo dalyje pateikiamas taip pat kontrastingas, nevienalytis Tapybos ir piešimo katedros studentų paveikslas – aptariama studentų socialinė kilmė, jų skaičiaus augimo dinamika, studijų intencijos, kūrybinė veikla, santykis su profesorių kūryba. Kaip vienas iš svarbiausių bruožų, vienijusių Tapybos ir piešimo katedros absolventus, įvardijamas pasišventimas savo šalies visuomenės labui, pasireiškęs tiek per kūrybą ir kultūros puoselėjimą, tiek ir per įsitraukimą į slaptų organizacijų veiklą bei pasipriešinimo kovas. Atsižvelgiant į istorinių aplinkybių nulemtą Universiteto uždarymą 1832 m., ypač reikšmingas atrodo pirmosios Tapybos ir piešimo katedros veiklos laikotarpiu išugdytas nemažas dailininkų–pedagogų skaičius, iš esmės nulėmęs Vilniaus meno mokyklos tradicijų tęstinumą posukiliminiu laikotarpiu.

13.30–13.50

Dr. Rasa Butvilaitė

„Vilniuje viskas turi būti geriausia“: menų židinio kūrimas buvusio Bernardinų konvento pastatuose

1919 m. spalio 12 d. senojo konvento refektoriaus salėje įvyko atkurto Stepono Batoro universiteto Dailės skyriaus steigimo iškilmės. XIX a. carinės imperijos kareivinėmis paverstoms erdvėms buvo siekiama sugrąžinti garbingą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų paminklo įvaizdį, kuris turėjo tapti senojo Vilniaus dvasios pamoka studentams ir įkvėpti juos puoselėti kuriamą mokyklos tradiciją. Nors nugyventų patalpų būklė buvo prasta, tačiau dėstytojų ir studentų entuziazmas stebė finansinius sunkumus. Bendromis pastangomis erdvės buvo tvarkomos ir puoselėjamos, o intensyvi edukacinė ir meninė veikla netruko paversti šią Vilniaus vietą regiono kultūros židiniu.

13.50–14.10

Vita Opolskytė-Brazdžiūnienė

Kontr-argumentas. Jaunųjų Lietuvos tapytojų debiutai

Pranešimo metu VDA Tapybos katedros lekt. Vita Opolskytė-Brazdžiūnienė pristatys jaunųjų Lietuvos tapytojų platformą „Kontr-argumentas“, papasakos jo susikūrimo istoriją, pateiks bei išanalizuos buvusias šio projekto parodas.

„Kontr-argumentas“ – kasmetinių parodų ciklo projektas kurtas kaip terpė jauniesiems Lietuvos tapytojams reikštis, diskutuoti bei būti pamatytiems. Tokia laisva platforma buvo diegiama siekianti įvesti chaoso, išmušti iš komforto zonos, kritikuoti vardan progreso,

priešintis ar palaikyti, neigti ar teigti – tokiu būdu demaskuojant tapybines stigmas, griauinant nusistovėjusias normas ar madas, o gal atvirkščiai – jas akcentuojant. Kiekvienos kasmetinės parodos tikslas buvo žingsnis po žingsnio apnuoginti radikalius jaunųjų kūrėjų judėjimus, atskleisti naujesnius požiūrius, metodus ir priemones tapybos medijoje. Nuo 2018 metų, bendradarbiaudami su „Meno Parko“ galerija, atsižvelgiant į mus supantį kontekstą bei dominuojančias tendencijas, šio projekto parodose buvo analizuotos skirtingas eksponavimo problemas, kelti nauji tapybiniai klausimai bei atrinkti vis kiti autoriai, siekiant „diskusijos“ įvairiapusiškumo ir inovatyvumo. Taip buvo sukurta glaudi jaunųjų kūrėjų bendruomenė, kurioje pasisakyti bei diskutuoti gali ne tik kūrėjai, tačiau ir naujausias jaunųjų kūrėjų tendencijas bei pozicijas išvydęs žiūrovai.

„Kontr-argumento“ pavadinimo griežtumas savaimė sufleruoja judėjimą „prieš –“, tačiau šis žaidybiškai apsiverčia kartais tapdamas „už –“ – polemiką, kuo įvairesnes formas ir priemones, idėjas, o galiausiai ir visų svarbiausiai – jauną tapybą. Pačia sąvoka yra naudojamosi kiekvienoje parodoje kaip skirtingų išsakytų pozicijų pavirtimą į tam tikrą pokalbį tarp ekspozicijoje dalyvaujančių tapytojų ir jų kūrinių. Tokiu būdu parodose išsivysčiusi diskusija atspindi tapybinės kalbos įvairiapusiškumą bei kvestionuoja tapybos kaip mąstymo bei tarpusavio bendravimo priemonės galimybę. Tuo pačiu yra atskleidžiamos kiekvieno autoriaus skirtybės ir individualumas. Taigi, „kontrargumentuoti“ siekiama ir pačiomis kasmetinių parodų koncepcijomis, taip iškeliant klausimus paliejančius tapybos eksponavimo, kuravimo, menininkų tarpusavio bendradarbiavimo, parodinių bei galerinių erdvių ir institucijų problematikas.

14.10–14.30

Linas Bliškevičius

Šiuolaikybės raiška tapyboje

Šiuolaikybė kaip kategorija, referuojama į specifinį diskursą, kuriuo siekiama apibrėžti dabarties pristatymo praktikas ir būdus, tačiau esamojo laiko konceptualizacijos procedūroje susiduriama su sunkumais – dabartis yra suvokiama kaip nuolatos judantis, dinamiškas temporalumas, nuolatos veikiamas įvairių sociokultūrinių procesų. Pranešime svarstoma šiuolaikybės sąvoka ir problematika, atsiremiant į jaunosios kartos tapytojų kūryboje atsiskleidžiančias praktikas, jų kismą. Pasirinktas „Kontr-argumento“ grupinių parodų ir atvejo tyrimas, leidžia apčiuopti jaunosios tapytojų kartos formuojamą tapybos diskursą ir atrasti beatsiskleidžiančius dėsningumus, galinčius identifikuoti tapybos ir šiuolaikybės, kaip istorinės ir diskursyvinės sąvokos atitikimus ar prieštaravimus. Pranešimu siekiama kritiškai pažvelgti į nusistovėjusias šiuolaikybės apibrėžtis ir į profesionaliojo meno aktualybės rinką. Tai leidžia patvirtinti arba paneigti hipotezę, kad šiuolaikybės diskursas koreliuoja su tapybinio.

15.00–15.20

Dr. Skaidra Trilupaitytė ir Mindaugas Lukošaitis

Apie tikrovės dokumentavimą

Tikrovės dokumentavimo ir meninės bei mokslinės vaizduotės santykis domina įvairių sričių tyrėjus, besiaiškinančius objektyviai nepatikinamas hipotezes. Vaizduotės inspiruotą suvokimą nuspalvina subjektyvumas, tačiau jį koreguoja įvairiapusė virtualybės, skaitmeninių paviršių ir šiuolaikinių sudėtingų matymo įrankių plėtra. Aktualizuojant žmogaus biologinių jausmų ir istorinės, fizinės ir kt. tikrovės santykį, šiame pranešime bus aiškina masi, kaip piešiniu fiksuojama ir dokumentuojama tai, ką atranda ar permąsto mokslininkai (archeologijos ir kt. pavyzdžiai); klausiami, kodėl piešimas svarbus nūdienos teismuose (JAV atvejis), taip pat pažvelgiama į tai, koku būdu piešinys gali tapti istoriniu dokumentu. Šiomet Anglijos muziejuose vykstanti žymaus fiziko Stephen Hawking (1942–2018) paroda ir užrašų bei juodraščių ant juodos lentos eksponavimas netiesiogiai siūlė permąstyti